

Leningradi eestikeelses punases ajalehes Edasi 1925 ilmunud Oskar Kullerkupu (1897–1943) kirjutis kommuunist „Koit” Põhja-Kaukaasias Kuštšovskaja rajoonis. Kommuuni asutasid 1923. aastal Ameerika eestlased ning algul koosneski kogukond ja kommuuni asula eestlastest, hiljem lisandus muid rahvusi. Nõukogude võimud likvideerisid hiljem kommuuni ja vähemalt 9 selle liiget lasti Krasnodaris 1938. aastal fabritseeritud süüdistuste alusel maha. Digiteeris A. Aule, kirjaviis muutmata.

Edasi, 12. veebruar 1925

Kommuuna „Koit”.

Oskar Kullerkupp.

Miks kommuuna omale korraga niipalju põldu kätte „ahnitseb”? Ka selle küsimuse pääle pole raske wastata. Kommuuna „Koit” ei piirdu ainult oma liikmete tarwete rahuldamisega. „Koit” seab oma ette suured tulewikuplaanid, mis seotud ühiskondliku elu, nõukoguwalitsuse poliitika ja maailma probleemiga.

Juba läinud aastal külwas „Koit” walla waestelaste hääks 10 tiinu odre ning Kustschewa W. R. P. komitee hääks 5 tiinu nisu. Eelolewal külwiajal kawatseb „Koit” kohaliku kooli hääks külwada 8 tiinu nisu ja Mopri hääks 4 tiinu. Kommuuna kawatsus on oma tegeliku eeskujuga Mopri toetusele tõmmata kogu ümbruskonna talurahwast.

Lähemas tulewikus kawatseb kommuuna ehitada auruweskit, elektriijaama, põllutööriistade töökoda, lastemaja, ajale wastawat koolimaja, samuti on kommuunal kawatsus sisseseada kinematograafi, telefoni ja raadiod; raadioaparaat on juba olemas.

Nagu sellest näeme, pole kommuuna tegewus piiratud ainult oma kodukoldega, waid see ulatab igasse ühiskondlikku ettewõttesse, algades kohalise kooli ehitamisest ja lõpetades abiandmisega kapitalistide türmides waewlewatele poliitikategelastele. Kommuuna saab ümbruskonna rahwale nii kultuurmajandusliku, kui poliitilise haridusliku tegewuse keskkohaks.

Juba tänini on käinud tuhanded uudishimulised talupojad, organisatsioonid ja koolid „Koidus” õpereisul ning imetelemas ta tööd ja eluwiisi. Juba nüüd on ümbruskonna Wene rahwas hakanud „Koidu” eeskujul põldu harima traktoriga ja masinatega ühinedes põllutöö artellidesse, seltsidesse ja kooperatiiwidesse.

Juba praegu käiwad naabrimhed kommuunas keeruliste küsimuste üle nõu küsimas, käiwad kommuuna lugemistoas lehti ja raamatuid lugemas ning kommunaaridega ühiseid pidusid toimetamas. Aga praegu on weel ainult kommuuna tegewuse algus! Palju rohkem töötab ta edaspidi, ja seda juba lähematel aastatel. Sest kommuuna majanduslik põhialus on kõwa ja selle arenemiseks kõige soodsamad tingimused.

Kommuuna põhjuskapitaal on riikliku hindamiskomisjoni poolt arvatud 63.000 rubla pääle. See põhjuskapitaal kaswab weelgi uute liikmete juuretu-
lekuga. Sest 1. juunist 1925 a. on liikmemaksuks määratud 750 dollarit ehk
1.500 rbl. Seda kapitaali wajak „Koit” ülalpool tähendatud plaanide täidewii-
miseks.

Muidugi teeb kommuuna uute liikmete wastuwõtmise juures erandeid neile,
kes klassiwõitluses ja töölisteliikumises silmapaistwamaid tegusid üles näi-
danud. Neid wõetakse kommuunasse wastu kergendatud tingimistel kuni osa-
maksust täiesti wabastamiseni. Samuti wõetakse kergendatud tingimistel
wastu kwalifitseeritud töölisi ehk spetsialiste.

Kommuuna on rendimaksust esimese wiie aasta jooksul wabastatud. Kuuend-
damast aastast pääle hakkab kommuuna riigile renti maksuma — 3 rbl. 30 kop.
tiinult. Ja ka sellest maksust wabastatakse kommuuna, kui ta korraldab
seemnepuhastuse punkti, asutab kooli ehk mingisuguse ettewõtte põlluma-
janduse ja hariduse etendamise otstarbel. „Koit” aga on juba asunud niisugus-
te asutuste ehitusele.

Pääle selle saab kommuuna riigipangast 6 prots. pikaajalist laenu, Naftasün-
dikaadist aktsiisita traktorite kütteõli ja teisi kergendusi.

Rendileping, millele ühelt poolt alla kirjutanud W. S. F. R. W. põllutöö
kommissar ja teiselt poolt kommuuna „Koidu” wolinik sm. Jakobson, on kin-
nitatud 24 aasta pääle ja kindlustab „Koidule” julge ning rahuliku töötamise.
Kommuuna on iseäralise komisjoni kaudu ligemas ühenduses keskwalitsus-
sega. Töö- ja kaitsenõukogu juures asuw komisjon kontrollleerib kommuuna
tegewust ja ühtlasi kaitseb ka ta huwisid.

Mis puudub üldse kommuuna wahekorrasse walitsusasutustega, siis ei jäta
see midagi soowida. Laitew pole wahekord ka naaberküladega. Wiimaste
poolt on ainult mõned korrarikumised ette tulnud, mispärast kommuuna
neid wiisakalt korra juure kutsunud.

On siiski olnud ka üksikuid juhtumisi, kus mõnesugused kahtlased elemendid
kohalisi elanikke kommunaaride, kui bursuide, wastu üleskihutawad; sest
kommunaarid elawad kohalikkudest talumeestest wõrdlemisi jõukamalt. Ise-
äralisi tagajärgi pole sihuke kihutustöö tänini annud ega saagi wist andma,
sest suur hulk talurahwast hindab õieti „Koidu” teenuseid.

Ja need pole wäikesed.

Kommuuna juhatus on kindlates kätes. Uuesti walitud kommuuna nõukogus
on klassiteadlikud töölisid — sm. P. Alp — end. Ameerika tööliste partei Eesti
liidu liige; sm. Jakobson — kauaaegne tööliste partei liige (praegu mõlemad
W. R. P. liikmed); sm. Seppahammer — 1905 a. rewolutsiooni tegelane ja po-
liitiline wang, pärastpoole maapagulane Ameerikas. Ka teised kommuuna
liikmed on enamasti töölisteliikumisest nii ehk teisiti osa wõtnud ja mis
pääasi, suur osa neist on kõrgest kwalifitseeritud töölisid; teised kauaaegsed
farmerid ja karjapidajad.

* * *

Huwitaw on jälgida ka „Koidu” sisemist korda. Kommuuna liikmed elawad ühiselumajades; tarwitawad ühist kööki ja söögilauda. Laual on igaks söögiks kaks kolm toitu. Hommikul: mannapudru, kohwi ehk wärske piim ja wõileib; lõunal: lihasupp, lihakotletid ja kurgid; õhtul: thee, wõileib ja praad. Muidugi on see menu toodud ainult näitusena. Tegelikult wahelduwad toidud iga päew uutega. Kusagil taluperes pole ma näinud nii hästi toidetawat, kui „Koidus”. Kui siia juure lisada eeskujulik puhtus laual: taldrikud, noad, kahwliid jne., siis näeme kui kaugele on jäänud talupere hügieeniliseski mõttes taha kommuunast, sest säääl tarwitatakse tihtipääle wana harjunud Aadama kahwliit ja terve pere sööb korraga ühest astjast. Lastele tehakse toidu suhtes erandid. Neid toidetakse wiis korda päewas ja enam toitwate ainetega.

Köögis töötawad selleks määratud seltsilised nädalise wahetusega. Nende juhatajaks ja toiduainete wäljaandjaks on kommuuna poolt walitud perenaine.

Kariloomade ja kodulindude eest kannawad hoolt selleks määratud seltsilised. Üleüldist tööjaotamist korraldab selleks walitud tööjuhataja. Töö algab suwel kell 7 hom. ja lõpeb kell 6 õhtul — tunnise lõunawaheajaga. Kuid pahatihti ei pane kommunaarid tähele põhikirjas ettenähtud päewapikkust, waid jatkawad wabatahtlikult töötegemist kuni päikse loodeni.

Muu seas on kommuuna „Koidu” kodukorras öeldud, et „tarbekorral wõib tööaega olude järele muuta. Iga kommuuna liige on kohustatud täitma tööjuhataja käskusid wastupanemata ja korralikult. Iga kommuuna liige peab hoolikalt tööd tegema. Iga kommuuna liige peab end teiste liigete wastu seltsimehelikult ja wiisakalt ülewal pidama”.

Kommuuna kõrgemaks orgaaniks on kommuuna liikmete üldine koosolek, mille otsustada on kõik tähtsamad küsimused. Täidesaatwaks organiks on kommuuna nõukogu, mille kommuuna liikmete aasta koosolek walib kolmest isikust — esimehest, kirjatoimetajast ja kassapidajast. Nõukogu tegewust kontrolleerib kolmeliikmeline rewisjoni komisjon. Kõik arusaamatused kommuuna liikmete wahel lahendab kommuuna nõukogu, äärmisel korral kommuuna liikmete üldine koosolek.

Kõik kommuuna liikmete tarbed rahuldab kommuuna nõukogu; kellegil pole midagi „oma”. Kõik warandus on ühine, selle hulgas ka kassa. Ja senini pole niisuguse ühise jaotamise juures kommuunas arusaamatusi olnud; sest wõrreldaw küllus walitseb pea iga sammu pääl ega anna põhjust nurisemiseks.

* * *

Hariduslikult on „Koit” ka hääl järjel. Paljud kommuuna liikmed on keskkooli haridusega, mille nad omandanud Ameerika koolides. Kuid palju tähtsamat osa on kommuuna liikmete juures etendanud enese harimine. Eneseharimise ja elupraktika tõttu ulatab kommunaaride silmaring kaugele oma kodukolde taha; selle tõttu nende ilmawaade wäljakujunenud — kommunistlikuks.

Kuid kommunaarid ei piirdu siiski nende teadmistega. Nooremad kommuuna liikmed jatkawad haridust õhtukoolis, mis organiseeritud ühiselt naabriküla intelligentidega.

Lapsed käivad I astme Wene koolis. Pääle selle õpetab kommuuna liige sl. Ida Peterson lastele Inglise keelt ja annab teisis õppeainetes täiendavaid tunde.

Praegu on kommuuna päewakorras uue II astmelise kooli ehitamine, kus kommuuna ja ümbruskonna külade lapsed wõiksid saada keskkooli hariduse.

Wiimasel ajal on kommuunaarid tegemist hakanud tegema ka teatriga — näitemängude, ilulugemiste ja lauludega. Üks niisugune „teatri õhtu oli Koidus” 31. det., mis korraldatud uue aasta wastuwõtteks. Piduõhtule oli tulnud hulk rahwast naabriküladest waatama, et naabrid uut aastat wana kalendri järele pühitsewad. Pidurõõm wälendas hilja hommikuni kõige lõbusamas tujus ja sõbralikus sidemes („СМЫЧКА”) sobimises kommunaaride ning talumeeste wahel.

Minnes pidult, tänasid talumehed kommunaare pidu korraldamise ja seltsimeheliku wahekorra eest.

Mis aga iseäralist tähelepanu „Koidus” omale tõmbab, see on ajakirjanduse rohkus. Pole kusagil talus, kusagil asutuses, wäljaarwatud ajalehe toimetused, näinud niipalju ajalehti ja kuukirje, kui „Koidus”. Neid annab üles lugeda. Hakkame pääle: „Edasi”, „Uus Ilm”, „Siberi Teataja”, „Bednota”, „Prawda”, „Nowõi Mir”, „Krasnaja Derewnja”, „Wapaus”, „The Daily Worker”, „Farmer-Labor Voice”, „Liberator”, „The Labor Herald”, „Oras”, „Säde”, „Seljskaja Kooperatsija”, „Klassiwõitlus” jt.

Üldse käib „Koidule” 12 ajalehte ja 5 kuukirja — paljud neist mitmes eksemplaaris; üldse — 21 eksempl. Pääle selle käib „Koidule” hulk põllumajanduslikke ja tööstuslikke katalooge (nime ja hinnakirje) nii sisemaalt, kui Ameerikast.

Kommuunal on olemas ka raamatukogu praegu küll weel wäike, kuid wäärtuslik; raamatukogus on palju teaduslikke ja poliitilisi raamatuid — on enamasti ingliskeelseid, siis eesti- ja wenekeelseid — üldse 300 raamatut. Puudus tundub küll ilukirjandusest, samuti ka lastekirjandusest, nende soetamiseks on kommuuna juhatusel teatud kawatsused.

„Koit” laiendab oma hariduslikku tegewust ka oma piiride taha.

Ta on õpetust andnud ümberkaudsetele talumeestele, kuidas põllumasinatega ja traktoritega ümber käia. Edaspidi kawatseb „Koit” korraldada süstemaatilisi põllutöö kursuseid. „Koidu” töö ses suhtes pole tuulde paisatud.

Kommuuna idee rajab igapäewaga uusi radasid aastasadasid maganud Wene külasse.

Juba ilmuwad küladesse traktorid, artellid ja seltsid. Juba raputab Wene talumees oma turjalt esiwanematelt pärit algaegse põlluharimise wiisi.

Juba hakkab ta kommuuna kombeid ja eluwiisigi järele aimama. Juba hakkab külameeski tasahiljukesi liikuma kõrge eesmärgi — kommunismi poole.

* * *

Olin wiibinud nädalapäewad „Koidus”. Olid omaseks saanud kommuuna liikmed, oli weetlewaks saanud kommuuna elu; olin kohanenud ja kodunenud kõigiga ning kõigega rutem kui kusagil mujal. Ja kui kommuuna aasta koosolekul mulle ettepanek tehti hakata kommuuna liikmeks, siis olin walmis unustama kõike, et seda ettepanekut wastu wõtta. Olin walmis unustama põhjamaise suurlinna, kus olen weetnud ilusamad silmapilgud; olin walmis unustama prospekte, rahwaparwe alalise dünaamikuga; hiigla korptuseid, kus takti lööwad miljon tuiksoont; olin walmis unustama teaduse templeid ja samuti gallereid, mis wõlunud mu meeli ja kutsunud kauge igatsuste randa; olin walmis jätma kõike; mis iial armas olnud südamelle.

Olin walmis asuma ideelisele üksinduse saarele, kus tärkanud uue ühiskondliku idu, et sellele idule sõmerdada mustamulla pinda traktori ja [...]ga ning jäädawalt heita wanawaraaita ürgaegsed harkadrad ja karuäkked, et pärast õpetunde söösta „Fordil” läbi 80 kilomeetrilise rohtlaane Rostowi draamateatrisse ehk, istudes saalis raadio juures, kuulata maailma kuulsuste kontserte, kõnesid ja loenguid. Kõik need kommuuna lähema tulewiku perspektiivid kaotasid kahju, mida olin tunnud suurlinna elust ja kultuurist. Kommuuna ligineb linna kultuurile, põllupidamise täielise industrieerimisele, üldisele siwilisatsioonile. Ainult *tänapäewa* kohustused ei lubanud mul kahjuks jääda kommuunasse. Lahkudes „Koidu” kodust, trööstin end teadmiseга, et kord siia tagasi tulen ja siis — wõib olla — juba jäädawaks ajaks.

Rostowis, D/ä 10. jaan. 1925 a.